

PARİS BARIŞ KONFERANSI'NDA YAHUDİLER VE FİLİSTİN*

The Jewish And Palestine At The Paris Peace Conference

Ömer Osman UMAR¹ ve Melek YENİSU²

¹Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, Elazığ, oumar@firat.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2460-2455

²Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, yenisu23@gmail.com, orcid.org/0000-0002-7622-2027

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
18.02.2022

Kabul/Accepted:
12.05.2022

DOI:
10.18069/firatsbed.1075038

Anahtar Kelimeler
Paris Barış Konferansı,
Filistin, Araplar,
Yahudiler, Kudüs

Keywords
Paris Peace Conference,
Palestine, Arabs, Jewish,
Jerusalem

ÖZ

Birinci Dünya Savaşı sırasında yapılan Şerif Hüseyin-Mac Mahon yazışmaları ve Sykes-Picot Antlaşması Filistin topraklarının üzerinde hem Arap hem de İngiliz-Fransız emellerini gündeme getirmiştir. İngiltere'nin Balfour Deklarasyonu'nu yayınlaması Yahudilere Filistin üzerindeki emellerini gerçekleştirme fırsatı vermiştir. Araplar, Yahudiler ve Fransızlar Paris Barış Konferansı'nda kendi tezleri ile Filistin üzerinde egemenlik kurmak adına mücadele etmişlerdir. Arapları temsilen Konferans'a katılan Faysal ile Dünya Siyonist Örgütü Başkanı Weizmann daha önce Yahudi göçü hususunda hemfikir oldukları için burada aralarında tartışma yaşanmamıştır. Siyonist temsilciler Paris Barış Konferansı'nda Fransa'nın desteğini almaktan çok İngiltere ve ABD'yi ikna etmeye çalışmıştır. Siyonistlerin İngiltere ve ABD'yi ikna ederken kullandığı argümanlar daha çok tarihi açıdan Filistin'in kendilerine ait olduğu ve çeşitli ülkelerde yaşayan Yahudilerin uğradıkları sıkıntılardır. Siyonistlere göre yüzyıllarca Filistin'den ayrı kalan Yahudilerin yurtlarına dönme vakitleri gelmişti. Konferans Faysal tarafından desteklenen, Fransa tarafından tepki gören Siyonistlerin isteğini şimdilik kabul etmemiştir. Ancak Siyonistler ilk kez uluslararası bir toplantıda dünyaya Filistin'e geri dönmeye hazır olduklarını duyurmuşlardır.

ABSTRACT

The Sheriff Husayn-Mac Mahon and Sykes-Picot Treaties concluded during the World War I brought up both the Arab and English-French goals over the Palestinian territories. The Balfour Declaration issued by England gave the Jewish the opportunity of achieving their goals over Palestine. At the Paris Peace Conference the Arabs, Jewish and French strived to dominate over Palestine on the basis of their own claims. As Faysal who represented the Arabs at the conference had previously come to terms with Weimann who is the president of World Zionist Organization, concerning the Jewish migration, they had no dispute there. The Zionist representatives at the Paris Peace Conference tried to persuade England and the USA rather than receiving the support of France. The arguments used by the Zionists when persuading England and the USA were mainly their historical possession of Palestine and the troubles experienced by the Jewish living in a variety of countries. According to the Zionists, it was time for the Jewish who had been separated from Palestine for centuries to return home. The conference had declined the demand of the Zionists which was supported by Faysal and was not welcomed by France for the time being. However, the Zionists declared the world that they were ready to go back to Palestine for the first time in an international meeting.

Atf/Citation: Umar, Ö. O. ve Yenisu, M. (2022). Paris Barış Konferansı'nda Yahudiler ve Filistin. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 2(835-845).

Sorumlu yazar/Corresponding author: Melek YENİSU, yenisu23@windowslive.com

* Bu çalışma doktora tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

Filistin’de varlıklarını sürdüren Yahudiler Babiller tarafından dünyanın birçok yerine sürgün edilmişlerdir (Turan, 2003: 20). Filistin toprakları Hz. Ömer döneminde fethedilmiş, Müslümanların hakimiyeti Emeviler ve Abbasiler döneminde de devam etmiştir. Haçlıların 1099 yılında Kudüs’ü almasıyla bölge Haçlıların kontrolüne girmiştir. 1187’de Selahattin Eyyubi’nin Kudüs’ü geri alması ile birlikte bölgede tekrar İslam hakimiyeti başlamıştır. Yavuz Sultan Selim’in 1516 Mercidabık Savaşı sonrası Filistin bölgesi Memlûklerden Osmanlı hakimiyetine geçmiştir (Karaköse, 2018: 151).

Osmanlı Devleti’nde tüm etnik ve dini gruplara iyi davranıldığı gibi Yahudilere de iyi davranılmasından dolayı Avrupa’da baskı içerisinde yaşayan birçok Yahudi Filistin’e yerleşerek refah içerisinde yaşamışlardır. Avrupa’da yayılan milliyetçilik hareketleri, Osmanlı’nın zayıflaması ve Batılı devletlerin kışkırtmaları sonucunda Yahudilerde bir gün Filistin’e dönerek burada bir Yahudi devleti kurma emeli olan Siyonizm düşüncesi uyanmaya başlamıştır (Umar, 2002: 422). Siyonizm’in güçlenmesinin en önemli nedenlerinden biri Antisemitizm düşüncesinin Avrupa’da gündemden güne artmasıydı. Bu düşüncenin temelinde yer alan Yahudilerin yaşadıkları topluluklara entegre olmaması ve uyumsuzluk yaratmaları düşüncesi Yahudiler tarafından bir sorun değil Yahudileri diğer toplumlardan ayıran özel bir durum “ulusal kültürel hazine” olarak kabul edilmiştir. Milliyetçilik duygularının etkilediği Yahudi düşünürler Hess, Pinsker ve Herzl Yahudilerin Avrupa’da yaşamalarının bu süreçten sonra mümkün olmadığını ve Yahudilerin kendilerini yönetecek idari bir düzeni oluşturması için bir milli toprak parçası üzerine yerleşmenin zamanı geldiğini düşünmüşlerdir (Öke, 2006: 261-262). Bu düşüncüyü geniş kitlelere yayan “Yahudilerin Devleti” isimli kitabı yazan Theodor Herzl olacaktır (Goldschmidt Jr. ve Davidson, 2011: 363). Theodor Herzl’e göre bu hayalin gerçekleşmesi Osmanlı Devleti’nin Yahudi göçlerini kabul etmesine bağlıydı (Kocabaş, 2018; 118-122; Öke, 2006: 262-264). II. Abdülhamit Filistin toprakları için ortaya çıkan bu tehlikenin önünü almak adına Filistin’e yapılacak Yahudi göçlerini yasaklamış ve bu yasağın sürdürülmesini sağlamıştır¹. II. Abdülhamit’in tahttan indirilmesi ile İttihat ve Terakki Partisi Filistin’e göç yasaklarını kaldırırsa da bir süre sonra bu yasakların gerekliliğini görmüş ve yeniden uygulamıştır. Ancak Yahudiler çeşitli gizli yollarla Filistin’e yerleşmeye devam etmiştir (Umar, 2002: 427). 1914 yılına gelindiğinde Filistin’deki Yahudi nüfusu neredeyse dokuzda bir oranındaydı ve Filistin’deki Araplar ile aralarında çekişmeler vardı. Siyonist Örgüt’ün desteklediği Yahudilerin Filistin’den büyük çaplı araziler satın almaları Arapların günlük yaşamlarını ve ekonomilerini etkilemeye başlamıştı. Çatışmaların tek nedeni toprak satın alma, kolonileşme değildi. Dini anlamda da Yahudiler ve Araplar arasında çatışmalar vardı (Schneer, 2015: 35-36).

2. Birinci Dünya Savaşında Filistin

İngiltere’nin 1763 yılında Hindistan’ı ele geçirmesi yeni bir siyasetin doğmasına neden olmuştur. İngilizler Hindistan’dan sonra 1800’de Malta adalarını, 1813’te Cebelitarık Boğazı’nı ve 1839’da Aden’i ele geçirmiştir. İngiltere bu toprakları işgal ederek kendisine güvenli bir deniz yolu oluşturmuştur. Bu yolun tamamlanması için elde etmesi gereken yerlerden biri de Filistin topraklarıydı. Napolyon’un 1798 yılında Mısır ve Suriye seferiyle Filistin toprakları Avrupalıların mücadelesine sahne olmuştur. 19. yüzyılda İngiltere’nin Kıbrıs, Mısır ve Sudan’ı işgal etmesi Osmanlı toprağı olan Filistin, Mısır ve Suriye güzergahını Avrupa rekabetinde daha önemli hale getirmiştir (Deveci, 2020: 141). Zira konum olarak Akdeniz’in güneydoğusunda bulunan Filistin toprakları Asya kıtası ile Afrika kıtasını birbirine bağlayan bir konumdadır. Filistin’e ait arazi Akdeniz, Mısır, Suriye ve Şeria nehri arasındadır (Memiş, 2011: 2-3). Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte Hindistan’ın güvenliğini düşünen ve Hindistan’daki varlığını tehlikeye düşürüp sarsacak her harekete korku ve endişe ile yaklaşan İngiltere için Filistin önemliydi (Waylet ve Jackh, 2004: 166). Birinci Dünya Savaşı’nda General Allenby yönetimindeki İngiliz kuvvetleri, 31 Ekim 1917’de Birüssebi’yi, 7 Kasım 1917’de Gazze’yi işgal etmiştir. Böylece Filistin toprakları İngiliz işgal kuvvetlerine açık hale gelmiştir (Kemal, 2014: 167). İngiltere’nin girişimi ile savaş sırasında İngiltere’nin Mısır valisi Mac Mahon ile Şerif Hüseyin arasında bir takım yazışmalar yapılmıştı. Bu yazışmalarla Şerif Hüseyin’e Osmanlı Devleti’ne isyan etmesi karşılığında sınırları geniş bağımsız bir Arap krallığı vaat edilmişti (Mansfield, 1975: 53-54-55). Allenby’nin Filistin’i işgali sırasında isyancı Arap kuvvetleri de Osmanlı Devleti’ne karşı İngilizlerle beraber hareket etmişlerdi.

¹ İ. HUS. 1319. B/2. **Osmanlı Belgelerinde Filistin**, T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2009, s. 307.

Lloyd George'nin Allenby'e verdiği “Kudüs'ü Noel'e kadar al” emrini yerine getirmesinde Arap isyancıları Allenby'e yardım etmiş (Barr, 2016: 60-61) ve 9 Aralık 1917'de İngiliz birlikleri Kudüs'e girmiştir². Kudüs'ün işgali İngiltere'nin saygınlığını arttırırken, İngiltere Mısır ve Hindistan arasında kara bağlantısını sağlamak için önemli bir üstünlük sağlamıştır³

Savaş devam ederken Ortadoğu topraklarının paylaşımı ile ilgili yapılan tek gizli yazışma Mac Mahon-Şerif Hüseyin yazışmaları değildir. Filistin topraklarının paylaşımını içeren önemli bir anlaşma da 1916'da İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan Sykes-Picot Antlaşması'dır (Rogan, 2017: 185; Olcay, 1981: VI). Sykes-Picot Antlaşması'nda paylaşılan topraklar A ve B nüfus bölgeleri olarak ayrılmış, bu bölgeler mavi, kırmızı, kahverengi, beyaz alanlar olarak kodlanmıştır. A bölgesi ve mavi alan Fransa'nın yönetimi ve denetimi altında olan alandı. Bu kategoriye giren topraklar; İskenderun, Şam, Lazkiye, Hama, Humus, Beyrut, Musul, Tire, Çukurova, Halep, Güneydoğu Anadolu'nun bir kısmıydı. B bölgesi ve kırmızı alan İngiltere'nin payına düşen; Şam'ın güneyinden Kerkük'ün kuzeyine çizilecek bir sınırmı güneyinde kalan toprakları oluşturmaktaydı. Ayrıca Bağdat şehrinin geniş bir bölümü ve Akdeniz ve Akka'da kısa bir sahil şeridi bu kategoriye girmiştir. Uluslararası bir idarenin kurulması planlanan Filistin ise kahverengi alan olarak belirlenmiştir (Kürkçüoğlu, 1982: 102-103; Kılınçkaya, 2008: 95-96; Umar, 2004: 218-219). Bir de beyaz alan belirlenmiştir. Burada İngiltere, Fransa, Rusya'nın karar vereceği Şerif Hüseyin'in onayının da alınacağı bir idare kurulacaktır (Adamof, 2001: 204). Rusya bu antlaşmanın pazarlığına dahil olduğunda 1 Eylül 1916'da İngiltere ve Fransa'ya bir nota göndermiş bu notaya Yahudiler için kurulacak yurdun destekleneceği de eklemiştir. Rusya Ortadoğu'da kurulacak bir Yahudi devletinin arkasında duracağını açıklarken Ortodoks kilisesini de himaye etmek istediğini belirtmiştir (Melek, 1978: 32). Bir yıl sonra ABD Başkanı Wilson'un Rusya Hükümeti'ne bir mektup yazarak Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak için destek istemesi de dikkat çekicidir⁴. Hristiyan dünyasının Kudüs üzerinde tarihi emelleri bu dönemde de devam etmekte olup 1917 yılı Eylül ayında Papa'nın yeni atanan Bakanı Monsiyör Kedeshini'nin bir İspanyol gazetesiyle mülakat yaparken Katolik siyasetinin Filistin'i artık Müslümanların eline bırakmaya tahammülü yoktur⁵ demesi Filistin üzerindeki Hristiyan dünyasının emelini açıkça göstermektedir.

Birinci Dünya Savaşı devam ederken İngiltere'nin Filistin için attığı en önemli adım Balfour Deklarasyonu'dur. Haim Weizmann Şubat 1917'de İngiliz Siyonist Federasyonu başkanlığına seçilmişti. Siyonistler adına İngiltere ile konuşan Weizmann Filistin'de kurulacak bir Yahudi devleti için artık net ve resmi bir garanti talep edecek güce ulaşmıştır (Fromkin, 2016: 259). Ağustos 1917'de İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour ve Lord Rothschild arasında gerçekleşen mektuplaşmada Balfour İngiltere'nin Siyonistlerin Filistin'de bir ulusal ev kurması için elinden gelenin en iyisini yapacağına dair bir ifade kullanmıştır. Bu cevap dünyaya duyurulacak mektubun taslağını oluşturuyordu (Nationalarchives, 2022). 2 Kasım 1917'de ise İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour, Yahudi lideri Lord Rothchild'e bir mektup yazacak ve bu mektup tarihe Balfour Deklarasyonu olarak geçecektir (Umar, 2004: 297; Kocabaş, 2018: 168). Buna göre mektubun içeriği şu şekildedir; “*Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudi halkı için bir Ulusal Yurt kurulmasını desteklemeyi ve bu amacın başarılmasını kolaylaştırmak için bütün gücünü kullanmayı düşünmektedir. Filistin'deki Yahudi olmayan toplulukların vatandaşlık ve dini haklarına ya da Yahudilerin herhangi bir ülkede sahip oldukları haklara ve siyasi statülere zarar verebilecek hiçbir şeyin yapılmayacağı açık biçimde anlaşılmalıdır*” (Schneer, 2015: 356; Manfield, 2012: 236; Barr, 2016: 65; Fieldhouse, 2018: 210; Fromkin, 2016: 265)

Bu mektupla İngiltere resmi ağızdan Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmak istendiğini duyurmuştur. Balfour Deklarasyonu'nda Araplar açısından oldukça önemli bir ayrıntı vardı. Nüfus olarak Filistin'de diğer topluluklardan fazla olan Araplar neredeyse yok sayılmış ve bu durum “*Musevi olmayan halklar*” sözüyle geçiştirilmiştir (Umar, 2004: 297). Sykes-Picot Antlaşması'nda Filistin'de uluslararası bir yönetim kurulması kararlaştırılmasına rağmen İngiltere Balfour Deklarasyonu ile stratejisini değiştirmiştir. Bu durum İngiltere'nin Mezopotamya ve Mısır'ın kontrolü dışında artık Filistin'i de hakimiyeti altına almaya karar verdiğini göstermektedir. Lord Curzon'a göre İngiltere Mısır ve Süveyş Kanalı'na açılan bu “*askeri kapıyı*” Almanya ile birlikte hareket eden Türkiye'ye bırakamazdı. Bu stratejik zorunluluk için bulduğu yol Filistin'de kendi

² HR. SYS. 02885/0000.

³ HR. SYS. 02446/00009. 001.

⁴ HR. SYS. 2333/3, **Osmanlı Belgelerinde Filistin**, T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2009, s. 365.

⁵ HR. SYS. 2333/1, **Osmanlı Belgelerinde Filistin**, T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2009, s. 361.

güvencesinde yaşayacak bir Yahudi topluluk oluşturmaktı (Kent, 1994: 215) Çünkü Bismark'ın da dediği gibi “İngiltere ekmeğe ne kadar muhtaç ise, Mısır'a da o kadar muhtaçtır” (Waylet ve Jackh, 2004: 172). İngiltere'nin kendi çıkarlarını korurken yaptığı siyasi hamleler Balfour Deklarasyonu ile çelişkiler yumağına dönmüştür. Çünkü İngiltere'nin Fransa'ya, Şerif Hüseyin'e ve Yahudilere verdiği sözler arasında tutarsızlıklar vardı (Barr, 2016: 62). Filistin bu tarihe kadar “üç kez vaat edilmiş” topraklar haline gelmiştir (Schneer, 2015: 382). İngiltere Balfour Deklarasyonu ile Siyonistler için bir yol açmıştır. Sırada Filistin topraklarına gitmek, bu toprakların Yahudi yurdu olması için araştırma yapmak ve orada Araplarla siyasi temaslara girişmek vardır. Bu amaçla İngiltere'nin başkanlığında kurulan Filistin'e gidecek komisyonda Haim Weizmann'ın yanında Sylvain Levi, Angelo Levi, Joseph Cowen, James de Rothschild, David Elder ve Leon Simon vardı (Deveci, 2020: 143). Filistin'e gidecek komisyonun başkanı Weizmann yola çıkmadan önce İngiliz Kralı V. George tarafından kabul edilmişti. Bu kabul Yahudi yurdu taleplerinin ve Yahudilerin İngiltere tarafından ne kadar ciddiye alındıklarını dünyaya göstermekteydi. İngiltere'nin kontrolündeki Filistin'e giden Weizmann ve Yahudi komisyonu Filistin ziyaretinde Araplarla kurmak istediği teması Faysal ile kurmuştur (Fraser, Mango ve Mcnamara, 2011: 132-134). 3 Haziran 1918'de Faysal ile Akabe Körfezi civarında görüşen Weizmann Faysal ile görüşmeye gittiğinde Faysal T.E. Lawrence ile birlikte Hicaz Demiryolu'nu ele geçirmek için askerlerini saldırıya hazırlamaktaydı. Weizmann Faysal'a Fransızların Şam'ın kuzeyine egemen olmaması için işbirliği yapmayı önermiştir. Deklarasyon'un amacının bir Yahudi devleti kurmak olmadığını anlatırken Yahudi göçlerinin Araplar için bir tehlike arz etmeyeceği sözünü vermiştir. Faysal ise Yahudilerin ve Arapların köken olarak akraba olduğunu söylemiş ve Weizmann ile sözlü olarak anlaşmıştır (Deveci, 2020: 146). Mark Sykes ise Faysal'a Yahudilerin Arapları Filistin'den çıkarmak gibi bir amaçları olmadığına dair söz verdikten sonra ona Loyd George gibi Yahudileri güçlü bir müttefik olarak görmesi tavsiyesinde bulunmuştu (Cohen, 2014: 10). 13 Eylül 1918 tarihli Nieuwe Rotterdamche Courant Gazetesi bu görüşmeyi Araplar ve Yahudiler arasında dostane ilişkilerin gelişmesi açısından çok memnuniyet verici bir görüşme olarak duyurmuştu⁶. Faysal Weizmann'a Şerif Hüseyin'in onayını almadan kesin bir söz veremeyeceğini söylemiş olmasına rağmen Weizmann Filistin'in Faysal'ın pek umurunda olmadığı kanaatine varmıştır. Weizmann'a göre Faysal “*Filistinli Araplardan hoşlanmıyor, onları Arap bile saymıyordu*” (Macmillan, 2015: 643). Sykes-Picot Antlaşması'nın ortaya çıkması, Fransa gibi bir gücün Yahudiler ve Arapların istediği topraklar üzerinde İngiltere'den bir söz alması ne Weizmann'ın ne de Faysal'ın umutlarını kırmamıştır. Faysal ve Weizmann hedeflerine ulaşmak için Paris Barış Konferansı'nı bir fırsat olarak görmüştür.

Paris Barış Konferansı'nda ABD'nin gizli antlaşmaların kaldırılması ilkesinin kabul edileceği düşüncesi Faysal ve Weizmann için önemli bir dayanak olmuştur. Bu düşünce Sykes-Picot Antlaşması'nı geçersiz kılabilirdi. Faysal ve birlikte hareket ettiği T.E. Lawrence Paris Barış Konferansı başlamadan önce siyasi bazı görüşmeler yapmak için 10 Aralık 1918'de Londra'ya gitmiştir. Lord Rothschild Faysal için bir yemek düzenlemiş bu yemekte Faysal Yahudilerin ve Arapların ırksal olarak birlikteliğinden bahsetmiş bu iki topluluğun Avrupa Devletleri'nin kriterlerine uygun olarak birlikte Filistin'de ülkelerini kalkındırarak bir devlet kuracaklarını söylemiştir. Böylece Paris Barış Konferansı'nda birlikte hareket edebilecekleri bir siyasi iklim oluşturmaya çalışmıştır (Deveci, 2020: 148). Bu açıklama 3 Ocak 1919 tarihinde imzalanan Faysal-Weizmann Antlaşması ile resmileştirilmiştir. Bu antlaşmaya göre her iki taraf da Balfour Deklarasyonu'nu onaylamıştır. Filistin'de sınırlar karşılıklı anlaşarak çizilecektir. Arap köylülerin ekonomik hakları ve Filistin'e yapılacak büyük Yahudi göçleri desteklenecektir. Müslümanlar kendi mabetlerini kendileri yönetecektir. Din farkı gözetilmeden medeni ve siyasi hakların kullanılması sağlanacaktır. Siyonistler uzman bir komisyonu Filistin'e yollayacak ve devletin iktisadi ilerlemesi için ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir. Paris Barış Konferansı'nda her iki taraf da bu antlaşmayı savunacak, anlaşmazlık durumunda İngiltere'nin hakemliğine başvurulacaktır (Kocabaş, 2018: 175; Fraser vd., 2011: 152-153; Deveci, 2020: 148-149; Macmillan, 2015: 644). Faysal bu antlaşmayı Arap haklarının korunması ve verilen bağımsız Arap devleti sözünün yerine getirilmesi koşulunu metne dahil ettirerek kabul etmiştir (Cleveland, 2008: 273; Mansfield, 1975: 69; Deveci, 2020: 149). Weizmann'ın Faysal ile bu antlaşmayı imzalaması onun Paris Barış Konferansı'nda elini güçlendirmesini sağlamıştır (Fraser vd., 2011: 135).

⁶ HR. SYS. 02458/00016-002.

3. Paris Barış Konferansı'nda Filistin

Paris Barış Konferansı ev sahibi Clemenceau'nun başkanlığında 18 Ocak 1919'da çalışmalarına başlamıştı. Birçok devletin temsilcilerinin katıldığı Konferans'ta Onlar Konseyi İngiltere, Fransa, İtalya, ABD ve Japonya devletlerinin temsilcilerinden oluşmaktaydı. Filistin, Konferans'ın öncelikli konularından biri değildi ancak İngiltere'yi Konferans'ta Lloyd George ve Balfour'un temsil etmesi Siyonistler için önemli bir avantaj ortaya çıkarmıştır (Fraser vd., 2011: 156). Bilhassa Balfour zaten Siyonist taraftarı olup Siyonistlerin fikirlerini kabul etmekteydi. Onun Siyonist taraftarı olduğunun en açık delillerinden biri Balfour Deklarasyonu'yken diğeri de Siyonist fikirlerin meydana çıkmasına hizmet eden liderlerin çalışmalarını desteklemesidir. Sulh Konferansı'nda, Musevilerin Filistin'de kurmak istedikleri bir İsrail hükümetinin hukuk ve menfaatlerini müdafaa eden Balfour Siyonistlerin en önemli dört büyük temsilcilerinden biri olan Mösyö Sokolow'un "Siyonizm Tarihi" adıyla yazdığı kitaba bir mukaddime yazmıştır. Bu mukaddimede Balfour Batı Avrupa'daki Yahudiler bir takım zorluklar yaşarken İngiltere'nin himayesinde olan Doğu Afrika'da bir Yahudi müstemlekesi kurulması fikrini destekleyen Mösyö Chamberlain'i desteklediğini dile getirmektedir. Ayrıca Balfour 1906 yılı Ocak ayında Doktor Weizmann ile yaptığı bir konuşmada Yahudiler için tek yurdun Filistin olabileceğini ondan işittiğini dile getirdikten sonra Filistin'de kurulacak bir Yahudi devletinin karşılaşıcağı zorlukları şöyle ifade etmektedir: "Filistin'e gidecek olanlar Londra'ya, New York'a hicret edenlerdir. Bunlar Filistin'e gidecekler ve orada hissiyat-ı diniyeleriyle, tarihiyle alakadar ve ahenkdar bir muhit, bir cemaat bulacaklardır. Mösyö Balfour, kendileri irken ve dinen Musevi oldukları halde, şimdiye kadar yaşamış oldukları memleketin ahlak ve adetiyle ülfet etmiş olanlardan misalen etibadan ve hukuk-ı şinasadan bahsederek diyor ki: "Bu sınıfların mümessillerinden bir takımları Siyonizmi biraz mütereddide, hatta bazen nahoş bularak muhakeme ediyorlar. Mukim buldukları memleketlerdeki vaziyet-i içtimaiyelerinin bundan müteessir olmasından ihtiraz etmek de bulunuyorlar. Bir takımları da Filistin'de bir cemaat-ı İsrailiye teşkil ve tesis etse de, oraya gitmek ve orada yerleşmek arzusunu izhar etmiyorlar. Ben bu havf ve ihtirazların manasını anlamam. Öyle memleketler var ki buralarda müsavat-ı kanuniye-i müesses bulunduğu halde Museviler bir dereceye kadar zararlı görülmektedir. Fakat böyle bir hal mevcut olan memleketlerde bunu ihdas etmiş olan Siyonizm değildir. Ve Siyonizm ile Musevilerin bulunduğu memleketlerdeki ahvalide tevhim edilmemiştir. Musevilerin milli ve beynelmilel vaziyetlerine göre, diğer ırklarla ve milletlerle aralarında bir mübayenet varsa bunlar artık tamamıyla bertaraf edilmelidir. Bu neticeye ise bir surette vasil olmak mümkündür. Bu da diğer milletler neye sahip iseler, Musevilere de bunu vermektir. Yani millet-i İsrailiyenin de bir aile yurdu, milli bir yeri olmalıdır. Siyonizmin istikbalde bundan daha vasi' ve şümüllü vazifeleri vardır. Siyonizm bir meveddet-i mütakabile hasıl edecek ve müsamahakarane hareket etmek esası üzerinden bir ülfet ve ünsiyet vücuda getirecektir. Siyonizm, muvafak olursa maddi ve manevi pek büyük bir eser meydana gelecektir. Bu da yalnız Museviler için değil Musevilerin gayrıları için faide averdir (Yeni Gazete, 10 Mart 1919: 2)."

İngiltere'yi Konferans'ta temsil eden diğer bir temsilci Başkan Lloyd George ise kendini Weizmann'a karşı borçlu hissetmekteydi. Bunun nedeni Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz ordusunun ihtiyaç duyduğu asetonun üretilip ordunun ihtiyacının karşılanmasını Weizmann sağlamıştı. Hatta Loyd George Weizmann'a bu hizmeti karşılığında kral nişanı vermeyi önerdiğinde Weizmann bireysel bir talebi olmadığını açıkça ifade etmiş kraliyet nişanı yerine Siyonizm'e İngiliz desteği istemişti (Macmillan, 2015: 634). Konferans'ta Loyd George Siyonist taraftarı bir politika izleyerek bu borcunu ödemek istemiştir.

Birinci Dünya Savaşı müddetince Suriye ve Filistin'de İngiliz ve Fransız yetkililerle yakın bir temas içinde olması nedeniyle Konferans'ta Arapları temsil etmesi İngiltere tarafından tercih edilen Faysal (History State, 2022) Weizmann ile yaptığı antlaşmadan sonra Ortadoğu'ya dönmemiş ve Avrupa'da kalmıştır. 7 Ocak 1919'da Paris'e geçen Faysal burada danışmanlığını yapan T.E. Lawrence ile çalışmalarını sürdürmüştür (Deveci, 2020: 151). Faysal Ocak ayının son günlerinde iddialarını içeren bir bildiri hazırlamıştır. Faysal Paris Barış Konferansı'nda Onlar Konsey'i karşısında sunum yapmadan önce bu bildiriye Yüce Divan'a teslim etmiştir. Faysal'ın iddiaları daha çok ırksal, dinsel ve dil birlikteliği üzerine kurulmuştu. Nihayetinde anılarında yazdığı gibi bütün Arap milliyetçi hareketlerinin tek bir hedefi vardı o da Arapları tek bir devlet altında bir araya getirmektir. Faysal Irak'ta ve Filistin'de yabancı bir devletin geçici himayesinin gerekli olduğunu kabul ediyor, söyledikleriyle Arapları tek bir devlet altında toplamanın zorluklarını kabul ettiği de anlaşılıyordu. Ancak Faysal Arapların savaş sırasında yaptıkları fedakarlıkların karşılığını alma zamanının geldiğini ve fedakarlık yapma sırasının İtilaf Devletleri'nde olduğu düşüncesindeydi (Rogan, 2017:188; Fraser vd., 2011: 157). Faysal Filistin nüfusunun büyük çoğunluğunun Arap olduğunu, Araplarla Yahudilerin yakın bir kan bağı olduğunu, her iki ırk arasında karakter olarak çatışmanın söz konusu olmadığını, prensip olarak her iki halkın

bir olduğunu ancak Arapların ırksal veya dinsel bir çatışmada orta yolu bulmak gibi bir rol üstlenme riskini alamayacağını belirtmişti (Miller, 1924: 298).

6 Şubat 1919'da Konsey'in karşısına çıkan Faysal hazırladığı bildiriye uygun olarak bir sunum yapmıştır. Faysal Onlar Konseyi'ne Arapça konuşan halklar adına katıldığını beyan etmişti (Deveci, 2020: 151). Faysal'a sunum sırasında Albay Lawrence, Rüstem Haydar, Amir Abdul Hadi, Nuri Said eşlik etmişti. Faysal'ın Onlar Konseyi'ne sunum yaptığı sırada Faysal'a soruları Loyd George, Başkan Wilson ve M. Pichon sormuştur (History State, 2022). Faysal söz alarak şunları söylemişti: “*Bölgenin antik çağ uygarlıklarına ev sahipliği yaptığını ve gelecek için potansiyele sahip olduğunu belirtmişti. İskenderun-İran çizgisinin güneyinde kalan tüm Arapların özgürlüğü savaş sırasında İtilaf Devletleri'nin söz verdiği gibi tanınmalıydı. Bu talebin temeli bölgenin ulusal özerklik planı için çok uygun olmalıydı. Burada yaşayanların tümü Arapça konuştuğu gibi tek bir Sami kökeninden geliyordu; böylesine homojen ulusların sayısı oldukça azdı. Üstelik Araplar İtilaf güçlerinin yanında savaşarak pazarlığın kendi tarafına düşen kısmını yerine getirmişti*” (Helmreich, 1996: 39; Fraser vd., 2011: 157). Faysal Onlar Konseyi'ne taleplerinin Wilson İlkeleri'ne uygun olduğunu da söylemiştir. Faysal savaş sırasında Arap halklarının yaptığı fedakarlıkların karşılığının bağımsızlıklarının tanınması olduğunu ifade ederek, dökülen Arap savaşçıların kanlarının bunun için yeterli olduğunu, Şam, Beyrut, Trablus, Halep, Lazkiye ve Suriye'nin diğer bölgelerinde halk bağımsızlığını ilan etmesine rağmen Fransız ve İngilizlerin talepleri üzerine buralarda askeri komiserlikler kurulmasına izin verdiklerini ancak Arap halkına bu durumun geçici olduğunu ifade ettiklerini söylemiştir. Araplar İngiltere ve Fransa'ya yardım ettikleri için minnet duyuyordu ancak babası Şerif Hüseyin kendi kişisel hırsları için değil Arapların bağımsızlığını kazanmak ve Türk hakimiyetinden kurtulmak için isyan etme riskini almıştı (History State, 2022). Il Tempo Gazetesine göre: Faysal İngilizlere güvenerek güçlü bir şekilde Paris'te İskenderun'dan Aden'e kadar olan bölgenin yönetimini ve bağımsızlığını istiyordu⁷. Aden İngiliz hakimiyeti altında olduğu için orayı talep etmemişti (Allawi, 2016: 248). Faysal'ın bu toprakları istediği tarihte sadece Arabistan, Suriye, Filistin ve Irak toprakları neredeyse 3, 637, 000 km. alana sahipti ve 19, 360,000 nüfusu vardı (*Tasvir-i Efkar Gazetesi*, 6 Mart 1919: 1).

Konsey'de Başkan Wilson tarafından Faysal'a Arapların hangi devletin mandasını tercih edeceği şeklinde sorular sorulmuştur. Faysal bu sorulara bir mandater devlet adı vermek yerine Arapların birlikte yaşayacakları bağımsız bir devlet arzusunda olduğu cevabını vermiş, ilkesinin Arap birliği olduğunu söylemiştir. Loyd George'un savaş sırasında Arap birliklerinin hizmetleri ile ilgili sorusuna ise ayrıntılı bir yanıt vermiştir (History State, 2022). Faysal'ın sınırları geniş bir Suriye devleti kurulması üzerinde durması ve ısrarı Fransızların Faysal'a karşı tepkili olmasına neden olmuştur. Faysal konuşmasında Filistin'in bağımsız Arap devletine dahil olması ile ilgili bir vurgulama yapmamayı, Filistin dışındaki topraklar için pazarlık yapmayı tercih etmiştir (Macmillan, 2015: 597). Le Matin Gazetesi Faysal ile yaptığı mülakattan sonra Faysal'ın Filistin'e Yahudi göçü hakkındaki düşüncelerini ise şu şekilde haber yapmıştı: “*Müslüman bir iktidara veya Milletler Cemiyeti'nin mandası altında yabancı bir Hıristiyan devlete tabi olarak, milli görevlerinin bilinciyle yerleşmeleri şartıyla, zulüm altındaki Avrupalı Yahudilerin Filistin'e göçmesinden insanlık ve mertlik adına memnuniyet duyarız*” (Allawi, 2016: 308).” Faysal'ın Konsey'deki konuşmasında Filistin'i dile getirmemesi Weizmann'ın Faysal ile görüştüğünden sonra Filistin Faysal'ın pek de umurunda değildi analizini doğrulamaktadır. Faysal Paris Barış Konferansı'nda babasına vaat edilen toprakların tamamının Araplara verilmeyeceğini anlamıştır. Filistin toprakları üzerinde ısrarcı olmamasının bir nedeni de budur. Faysal Weizmann ile bir anlaşma yaparak Konferans'ta mücadele edeceği güç sayısını bire düşürmüştür ancak İngiltere'nin koruyuculuğuna rağmen Fransa ile mücadele etmenin zorluklarının da farkına varmıştır. Faysal'ın Konsey'de yaptığı sunumdan sonra sıra Dünya Siyonist Teşkilatı'na gelmiştir. Dünya Siyonist Teşkilatı Başkanı Weizmann'ın bu tarihe kadar Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasına yardımcı olabileceğini düşündüğü yaklaşık 2000 diplomat, siyasetçi ve üst düzey yönetici ile görüştüğü tahmin edilmekteydi. Weizmann İngiliz devlet adamlarıyla ilişkilerine de büyük önem vermişti. Elbette İngiltere'nin Weizmann'a verdiği desteğin tek nedeni vefakarlık gibi görünen aseton hikayesi değildir. Temel neden İngiltere'nin çıkarlarının 1917'den sonra Siyonist çıkarlarıyla örtüşmesiydi (Macmillan, 2015: 630-634).

27 Şubat 1919 Perşembe günü Siyonist Teşkilatı Heyeti Dr. C. Weizmann, M. N. Sokolow, M. Sylvain Levi, M. Spire ve M. Ussischkins'ten oluşmaktaydı. Siyonist Teşkilatı'nı dinleyen Onlar Konseyi'nde Amerika Birleşik Devletlerini R. Lansing, İngiltere'yi Balfour ve V. Milner, Fransa'yı M. Pichon, İtalya'yı Baron Sonnino ve Marquis Salvago Raggi, Japonya'yı Baron Makino temsil etmekteydi. Onlar Konseyi'nde Siyonist

⁷ HR. SYS. 02637. 00001. 001. 000.

Örgüt'ün hazırladığı bildirisinin kopyalarını dağıtmak için izin isteyen Nahum Sokolow Siyonist Teşkilat üyeleri içerisinde ilk sözü almıştı (History State, 2022; Kasalak ve Deveci, 2017: 302). Sokolow dünyanın ırk ve tarih temelini dayanarak yeniden şekillendirildiği bu Konferans'ta eziyet çeken Musevilerin Filistin'e göçüne izin verilmesini temenni ettiğini söylemiştir. Siyonist Cemiyet'in savaş sırasında bu talebi İngiltere, ABD, Fransa ve İtalya'ya ilettiğini de hatırlatmıştı. 1917'de Balfour'un Lord Rothschild'e eziyet altındaki Musevilerin Filistin'e bir yurt gibi yerleşebileceğini bildirdiğini ve Mösyö Pişon'un 1918 yılının Şubat ayında aynı sözü veren bir mektubunun kendisine geldiğini de Konsey'e ifade etmiştir (*Alemdar Gazetesi*, 2 Mart 1919: 2; *Söz Gazetesi*, 2 Mart 1919: 1). Sokolow konuşurken 3 Şubat 1919'da yayınlanan Siyonist bildiriye atıfta bulunmuştu. Yahudilerin iki bin yıllık tarihi geçmişinden dem vurarak Filistin üzerinde Yahudilerin geçmişten gelen haklarının kabul edilmesini talep etmiştir. Yahudilerin on sekiz asır bekledikleri kutsal zaman gelmiştir. Sokolow şimdi bir toprağı ve milli gücü olmayan Yahudi milletinin eski çağlarda insanlığa ve uygarlığa katkısından bahsederek bir medeniyet kurmuş olduklarını hatırlatmıştır. Sokolow'a göre Batı Avrupa ve ABD'de yaşayan Yahudiler buldukları yerlerde yaşam sürmekten memnundu. Ancak bu memnun grup Doğu Avrupa'da yaşayıp bir vatan arzusu duyan Yahudilerle kıyaslandığında sayıca oldukça azdı. Bunun en önemli nedeni 1882 yılında Doğu Avrupa ve Rusya'da Yahudilere karşı başlayıp devam eden katliamlardır. 1882 ve 1914 yıllarında iki buçuk milyon Yahudi ABD, Avrupa ülkeleri ve başka ülkelere göç etmiştir. Sokolow konuşmasında göç eden Yahudilere bilerek deyinmiştir. Yahudilerin göç ettikleri Avrupa Devletleri veya ABD vatandaşı olmaları Yahudilerin amaçlarının gerçeğe dönmesi için gerekli avantajı sağlamamaktaydı. İşte bu yüzden Doğu Avrupa'da ızdırap içinde yaşayan Yahudiler kendilerine ait olan bir vatan toprağında yaşamalıydı (History State, 2022; Kasalak ve Deveci, 2017: 302-303). Siyonist Örgüt'ün Onlar Konseyi'nden değerlendirmesini istediği talepler şunlardı:

“1- Yahudi milletinin Filistin'e tarihi ilgisinin ve Yahudilerin Filistin'de milli yurtlarını tesis etmeleri hakkının tanınması,

2- Filistin'in Milletler Cemiyeti tarafından manda olarak idaresi, (*Alemdar Gazetesi*, 1 Mart 1919: 2; *İkdam Gazetesi*, 1 Mart 1919: 1).

3- Manda mukavelenamesinin halen Filistin'de mevcut Yahudi olmayan cemaatlerin medeni ve dini haklarına veya herhangi diğer memleketlerde Yahudilerin müstefti bulunduğu haklara dokunulmamak şartıyla Yahudi milli yurdunun kurulmasına müsait idari ve iktisadi şartların meydana getirilmesi mecburiyetine ait hükümler konması,

4- Mandaterin Yahudi muhaceret ve iskani hususunda Filistin'deki ve bugünkü dünyadaki Yahudileri temsil eden bir heyetle işbirliği yapmayı kabul etmesi,

5-Mandaterin Filistin'de her dinin ve her mezhebine ait hürriyeti ve ahali arasında vatandaşlık ve medeni haklar bakımından din ve ırk üzerine dayanan herhangi bir fark gözetilmemesini temin etmesi.” (Kocabaş, 2018: 177). Sokolow konuşmasını sözü Chaim Weizmann'a bırakmak istediğini ifade ederek sonlandırmıştı. Chaim Weizmann Rusya'da 6-7 milyonluk bir Yahudi nüfusun bilinçli bir politika ile ezildiğini, savaştan önce var olan Yahudi göçlerinin artarak devam edeceğini söylemişti. Ona göre Filistin oldukça geniş topraklara sahipti. Filistin'de yoğun bir nüfus yoktu 40.000 kilometrelik alanda yaklaşık olarak 600.000 ile 700.000 kişi yaşıyordu. Filistin'in boş topraklarına Yahudileri yerleştirmek doğru bir politika olacaktı (History State, 2022; Kasalak ve Deveci, 2017: 303). Weizmann'a göre Filistin toprakları kimseyi sıkıntıya sokmayacak şekilde 4-5 milyonluk yeni nüfusu kaldırabilecek durumdaydı (Sharp, 2008: 156). Chaim Weizmann yaptığı konuşmada emperyalist devletlerin menfaatlerine hitap etmişti. Ona göre milyonlarca Yahudi Rusya ve Avusturya topraklarından ayrılmak istiyordu ve bu Yahudilerin gidecek bir yerleri yoksa nereye giderlerse gitsinler kabul görmeleri çok zordu. Weizmann bu soruna yine kendisi çözüm bulmuştu. O halde yapılacak en iyi şey bu insanların geniş ve boş toprakları olan Filistin'e gitmelerine izin vermektir. Weizmann'a göre nüfusu az toprağı bol olan Filistin'e giden Yahudiler para ve emek vermekten kaçınmayacaklardı (Macmillan, 2015: 626).

Bu konuşmayı takip eden müzakereler sırasında ABD Dışişleri Bakanı Robert Lansing Weizmann'a şu soruyu yöneltmişti: “Yahudilerin vatani ifadesinin özerk bir Yahudi hükümeti anlamına gelip gelmediği”, Weizmann'ın bu soruya cevabı hayırdı: “Siyonist Teşkilat'ın istediği özerk bir Yahudi hükümeti değildir. İstedığımız Filistin'de bir manda altında ve ille de Yahudi olmasına gerek görmediğimiz bir idarenin tesis edilmesidir. Bu idarenin her yıl 70-80 bin Yahudi'nin Filistin'e gönderilmesini olanaklı kılmasını arzuluyoruz. Teşkilatımız aynı zamanda Yahudi okulları kurmak için de izin isteyecektir. Buralarda İbranice eğitim mümkün olacak ve Yahudiler de zaman içinde Fransızların, Fransız ve İngilizlerin İngiliz olduğu kadar Yahudi olabileceklerdir. Daha sonra, Yahudiler çoğunluğu sağladığında, ülkenin seviyesinin ve ideallerimizin gerektireceği böyle bir hükümeti kurmak için yeterli olgunluğa ulaşılmış olunacaktır”. Weizmann özerk bir Yahudi devleti kurmak istedikleri yönündeki iddiayı yalanlamaya çalışırken yaptığı

konuşmayla asıl hedefinin bu olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır (Helmrich, 1996: 44). Weizmann Konsey’de yaptığı konuşmanın etkisini eşine yazarken ömrünün zafer anlarını yaşadığını ve harika bir an olduğunu söylemiştir. Kendisini tebrik edenleri sayarken Balfour, Sanino ve diğer devlet adamlarını saymıştır. Dikkat çekici olan detay Fransızların kendisini tebrik etmediğini yazmasıdır. Bu tavır Fransa’nın bir Yahudi yurdu projesini desteklemediğini Siyonistlere de göstermiştir (Macmillan, 2015: 626).

Konsey’de konuşan bir diğer isim de Rus Yahudisi olan Menahim Ussischkins’dir. Ussischkins konuşmasını İbranice yaparak Siyonistlerin istediği bir tavır ortaya koymuştur. Yaptığı konuşmada Weizmann’ı ve Sokolow’u desteklediğini belirtmiştir. Fransa’dan gelip komisyona dahil olan Andre Spire konuşmasında Weizmann’ın ve Sokolow’un tezlerini çelişkiye sokacak bir açıklama yaparak komisyonu farklı bir düşünceye yönlendirmiştir. Spire Fransa’daki Yahudilerin sayıca çok az bir kısmının Siyonizm’i benimsediğini söylemiştir (Kasalak ve Deveci, 2017: 303).

Andre Spire’in konuşmasından daha radikal bir çıkış yapan kişi ise konuşmaya Yahudi olsam da Siyonist değilim ve kendimi Fransız olarak görüyorum diye başlayan bilim adamı Sylvain Levy’dir. Levy Fransa’nın geçmişte Filistin’deki hukuku üzerinde durmuş ve Katoliklerin himayesi de bu haklara dahildir demişti. Fransa dünyanın büyük medeniyetlerinden biriydi ve Akdeniz ülkesiydi bu nedenle Fransa’nın Filistin mandasını üstlenmesi doğru olurdu. Levy yaptığı konuşmada önemli bazı soru işaretleri oluşmasını sağlamıştır. Levy Weizmann’ın Doğu Avrupa’dan göç edeceklerini söylediği Yahudiler Filistin’e göç ettiklerinde ortaya çıkacak sorunlara dikkate çekmişti ve Filistin’in bu göçü kaldıracak bir yapıya henüz sahip olmadığını vurgulamıştı. Levy’i Yahudilerin Filistin’de diğer halklarla aynı haklara sahip olur olmaz kendileri için istisna olacak ayrıcalıklar istemesi benim için hayret edilecek bir durumdur, demişti. Levy’e göre cevaplanması gereken soru şuydu: Siyonistlerin Filistin’i yönetmesini istediği Yahudiler dünyanın farklı yerlerinde yaşıyordu. Bu Yahudiler bu ülkelerde yaşarken Filistin’i nasıl yöneteceklerdi? Ayrıca bu Yahudiler yaşadıkları ülkelerin vatandaşıydı, bir ülkenin vatandaşıyken yeni kurulacak başka bir devletin vatandaşlık haklarını kullanmaları, tehlikeli bir emsal ortaya çıkmasına neden olurdu (Macmillan, 2015: 640).

Levy’e göre Siyonistlerin Filistin’de yaptığı yeni bir şey yoktu. 1878 tarihinden itibaren Filistin’de Yahudi bazı isimlerin ve kurumların oluşturduğu Yahudi topluluklarının yerleşimleri vardı ve bunlar Fransız İhtilali’nin ortaya koyduğu düşünce akımlarına göre faaliyetlerini sürdürmekteydi. Levi’nin bahsettiği kurumlar evrensel Yahudi Birliği, Siyon Severler ve Lord Rothschild’dı. Bu kurumlar Filistin’in bazı bölgelerinde Yahudiler için tarım kolonileri kurmuşlardı. Bunların yaptığı çalışmalar Siyonistlerin işini kolaylaştırmış Siyonistler büyük çaba sarf etmeden bu kurumlar üzerinden faaliyetlerini sürdürmüşlerdi. Levi bu konuşma ile bir kez daha Yahudiyim ancak Siyonist değilim sözünü pekiştirmişti. Çünkü bu konuşma ile Yahudilerin Filistin için yaptıklarını anlatırken neredeyse Siyonistler bir şey yapmadı demekteydi. Levy Avrupa’da kendisine statü edinmiş, refah seviyesi yüksek Yahudilere her şeyi geride bırakarak Filistin’e yerleşmenin doğru olmadığı kanaatindeydi. Bunu yapmak Avrupa topraklarında yaşayan Yahudilerin itibarını kaybetmesine neden olabilirdi. Ayrıca Levi Filistin’in tamamında hakimiyet kurmak isteyen Yahudi Konseyi’nin yerine siyasete karışmayacak, Filistin’deki ilişkilerin sağlıklı yürütülmesini sağlayacak ve Yahudi göçlerini düzenleyecek bir Yahudi Komitesi kurulmasını tavsiye etmiştir. Levi Filistin mandasını başka bir ülke olsa dahi Fransa’nın bu topraklardaki eğitim çalışmaları öncelikli olmak kaydıyla tüm hukukunun tanınmasını istemiştir (History State, 2022; Kasalak ve Deveci, 2017: 303). Levy’in konuşması Siyonist Örgüt’ün üyelerini şaşırtmıştı ve onlara göre Levy kendilerine ihanet etmişti (Cohen, 2020: 22).

Levy, Weizmann ve Sokolow’un aksine duygusal etki yaratacak bir Yahudi savunması yapmak yerine gerçekçi, eleştirel bir konuşma yapmayı tercih etmiştir. Filistin’de bir Yahudi vatanı kurulmasını savunmaktan daha çok Fransa’nın Filistin’e katkılarını ve bu topraklardaki haklarını vurgulamayı istemiştir. Levy’nin bu konuşması Siyonist olmayan bir Yahudi’nin olaylara nasıl baktığını da göstermektedir. Siyonistler mantıksız veya tutarsız dahi görünse Komisyon’u ikna etmek adına her türlü argümanı kullanarak bir savunma yapmıştı. Oysa Levy Siyonist Komite’de çatlak bir ses olarak Siyonist taleplerindeki mantık hatalarını ortaya koymuştur. Yukarıda anlatılanlardan da anlaşıldığı üzere Faysal ve Siyonistlerin savunmaları Paris Barış Konferansı’nda Filistin için net bir karar ortaya çıkmasını sağlayamamıştır. Pötü Parizyen Gazetesi Sulh Konferansı’nın Filistin’de bir Yahudi devletine izin vermeye meyilli olmadığını ancak Filistin’de bir Yahudi cemaati oluşmasına sıcak baktığını yazmıştır (*İkdam Gazetesi*, 31 Mart 1919: 1). Bu savunmalardan sonra Konferans dört ay daha çalışmalarını sürdürmesine rağmen konu bir daha gündeme gelmemiştir. Herhangi bir sonuç alınmaması da Siyonistlerin “*vatansız halka-halksız vatan*” (Macmillan, 2015: 641) düşüncesiyle oluşturduğu proje

uluslararası Paris Barış Konferansı'yla dünyaya duyurulmuştur. Yahudiler Konferans'a katılarak Filistin'de devlet kurmak için Balfour Deklarasyonu'ndan sonra ikinci büyük hamlesini yapmıştır.

4. Sonuç

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti İngilizlere karşı savaşırken aynı zamanda onlarla beraber hareket eden Şerif Hüseyin ve ona bağlı isyancılarla da savaşmak zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin Sina-Filistin Cephesi'nde yenilmesinin en önemli nedenlerinden biri de Mac Mahon-Şerif Hüseyin yazışmalarına uyarak Osmanlı ordusuna saldıran isyancı Arap birlikleridir. Şerif Hüseyin ve ailesi Osmanlı Devleti'nin bu topraklardan çıkarılması ile kendileri için büyük bir Arap devleti kurulacağını hayal etmişlerdir. İngiltere'nin hedefi de onları bu hayale inandırmak olmuştur. İngiltere Filistin için stratejilerini savaş sırasında ve savaş sonrasında uygulayacağı şekilde planlamıştır. Savaş öncesinde Hindistan ve Mısır yolunun güvenliği ile ilgili bir endişe taşımazken, savaş sırasında Osmanlı Devleti'ni devre dışı bırakmak ve sömürge yollarının güvenliğini garanti altına almak için Filistin'i de kontrol etmeyi düşünmüştür. Filistin'i kontrol etmek için İngiltere'nin ihtiyacı olan şey bölgeye yönetebileceğini düşündüğü Yahudileri yerleştirmektir. Bunun için yayınladığı Balfour Deklarasyonu Yahudilerin hareket etmesini kolaylaştırmıştır. İngiltere savaş sırasında Filistin üzerine üç ayrı plan yapmıştır. Mac Mahon görüşmeleri ile Arapları, Sykes-Picot ile Fransızları, Balfour Deklarasyonu ile de Yahudileri bu plana dahil etmiştir.

Paris Barış Konferansı'ndan önce Arapları temsil ettiğini ifade eden Faysal ile Weizmann arasında yapılan görüşmeler sonrasında anlaşmaya varan taraflar birbiriyle uğraşmak yerine iddialarını savunmaya odaklanmışlardır. Şubat'ın 6'sında Konsey'in karşısına Faysal ve danışmanlığını yapan T.E. Lawrence çıkmıştır. Faysal kendileri için kurulacağına söz verilen Arap Devleti'nin sınırlarını anlatmış özellikle Suriye'nin hakimiyetinin kendisine verilmesi umuduyla konuşmuştur. Faysal taleplerinin Sykes-Picot Antlaşması'na ters düştüğünün farkındaydı. Ancak o da Yahudiler gibi Wilson'un gizli antlaşmaların geçersizliği üzerine İtilaf Devletleri'ne kabul ettirdiği maddenin gerçekleşebileceğine inanmayı seçmişti. Şubat ayının sonunda ise Siyonist Heyet Konsey karşısına çıkarak Yahudilerin taleplerini dile getirmiştir. Faysal'dan farklı olarak Yahudiler yüzyıllardır vatandaşı oldukları ancak vatanları olmayan ülkelerde yaşadıklarını anlatmışlardır. Özellikle Sokolow ve Weizmann Yahudilerin yaşadıkları ülkelerde zulümlere maruz kaldıkları üzerinde durmuş ve Yahudilerin kendilerine ait bir yurdu hak ettiklerini dile getirmişlerdi. Yahudi temsilcilerin hedefleri tarihi, ırksal, dinsel tüm argümanları kullanarak İngiltere ve ABD'nin tam desteğini almaktır. Yahudi Konsey'i yaşanacak büyük göçler sırasında Filistin'de yaşayan Arapları görmezden gelmiş neredeyse yok saymayı tercih etmiştir. Sanki Araplar bu topraklarda yaşamıyorlarmış gibi Filistin'e vatansız halkı yerleştirmek düşüncesiyle hareket eden Siyonist temsilciler bu anlamda kendilerini dünya kamuoyuna duyurmayı başarmıştır. Arapların temsilcisi olduğunu söyleyen Faysal'ın ise bunlara ciddi bir itirazı olmamıştır. Siyonistler içerisinde sadece Levy bu göçlerin Avrupa'da yaşayan Yahudileri ve Filistin topraklarını etkileyeceğini söylemiştir. O da zaten kendini Siyonist olarak değil Fransız olarak tanımlamış ve konuşmasını bu sözüne bağlı kalarak yapmıştır. Siyonist temsilcilerin bir devlet kurmaktan değil bir yurt edinmekten bahsetmeleri şüphesiz ki bilinçli bir tercihtir. Uluslararası bir Konferans'ta dünyanın sınırlarının yeniden çizilmeye çalışıldığı bir toplantı da asıl konunun kendileri olmadığını farkında olarak hareket etmişlerdir. Paris Barış Konferansı Onlar Konseyi sadece bir kez Yahudileri dinlemiş ve Konferans bitene kadar konu bir daha gündeme gelmemiştir. Yahudiler Birinci Dünya Savaşı'nı bitiren bu Konferans'a katılarak varlıklarını ve iddialarını güçlü bir şekilde duyurmuş, gelecekte kurulacak İsrail Devleti için önemli bir adım atmışlardır.

Kaynaklar

- Adamof, E.E. (2001). *Çarlık Belgelerinde Anadolu'nun Paylaşılması*. (Çev: Hüseyin Rahmi). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Allawi, A. (2016). *Irak Kralı I. Faysal*. (Çev. Hakan Abacı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Barr, J. (2016). *Kırmızı Çizgi Paylaşılmayan Toprakların Yakın Tarihi*. (Çev: Ekin Can Gürsoy). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Cleveland, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu Tarihi*. (Çev: Mehmet Harmanlı). İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınevi.
- Cohen, J. M. (2014). *Britain's Moment in Palestine Retrospect and Perspectives 1917-48*, London: Routledge.
- Cohen J. M. (2020). *The British Mandate in Palestine A Centenary Volume, 1920-2020*, London: Routledge.

- Deveci, C. (2020). Paris Barış Konferansı Öncesinde Haim Weizmann-Şerif Faysal Görüşmeleri ve Faysal'ın Konferans'ta Filistin Hakkındaki Talepleri, *KARE- Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi*. 10. 140-156. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1459848>.
- Fieldhouse, D.K. (2018). *Ortadoğu'da Batı Emperyalizmi 1914-1958*. (Çev: Merve Şahin). İstanbul: D&K Yayınları.
- Fraser, T. G., Mango, A. and Mcnamara, R. (2011). *Modern Ortadoğu'nun Kuruluşu*. (Çev: Füsün Doruker). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Fromkin, D.(2016). *Barışa Son Veren Barış*. (Çev: Mehmet Harmancı). İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Goldschmidt JR. A. and Davidson, L. (2011). *Kısa Ortadoğu Tarihi*. (Çev: Aydemir Güler). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Helmreich, P. C. (1996). *Sevr Entrikaları*. (Çev: Şerif Erol). İstanbul: Sabah Kitapları.
- Karaköse, H. (2018). Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış (XIX. Yüzyılın Ortasından XX. Yüzyıl Ortalarına Kadar). *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 4. S. 2. 150-165.
- Kasalak, K. ve Deveci, C. (2017). Paris Barış Konferansında Siyonistlerin Talepleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 10. S.54. Erişim Adresi: <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=T5RrmHQBu-adCBSEdmq7>.
- Kemal, C. (2014). "Birinci Dünya Savaşı'nda Gazze'yi Nasıl kaybettik?". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. S. 55, Ankara. 125-176.
- Kent, M. (1994). Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu ve Büyük Güçler. (Çev: Ahmet Fethi).İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kılınçkaya, M. D. (2008). *Arap Milliyetçiliğinin Doğuşu*. Ankara: ATAM.
- Kocabaş, S. (2018). Siyonizm ve Türkiye. İstanbul: Yakın Plan Kitapevi.
- Kürkçüoğlu, Ö. (1982). *Osmanlı Devletine Karşı Arap Bağımsızlık Hareketi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Macmillan, M. (2015). *Barış Yapanlar*. (Çev: Belkıs Çorakçı Dışbudak). İstanbul: Alfa/Tarih Yayınları.
- Mansfield, P. (1975). Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası (1914-1920). (Çev: Nuran Ülken). İstanbul: Sander yayınları.
- Mansfield, P. (2012). *Ortadoğu Tarihi*. (Çev: Ümit Hüsrev Yolsal). İstanbul: Sav Yayınları.
- Memiş, E. (2011). Eskiçağ'da Filistin ve Filistinliler, *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*. C. VII. S. 2. Elazığ.
- Melek, K. (1978). *Doğu Sorunu ve Milli Mücadele'nin Dış Politikası*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Miller, D. H. (1924). *My Diary at the Conference of Paris*, Newyork. Vol. 4. https://archive.org/stream/MyDiaryAtConferenceOfParis-Vol4/Miller--MyDiaryAtConferenceOfParis-Vol4_djvu.txt. Erişim Tarihi: 01.01.2022.
- Olçay, O. (1981). *Sevres Antlaşması'na Doğru*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Öke, M. K. (2006). Osmanlı İmparatorluğu, Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1914). *Marife*. 6 (1). 261-270.
- Rogan, E. (2017). *Araplar Bir Halkın Tarihi*. (Çev: Cem Demirkan). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Schneer, J. (2015). *Balfour Deklarasyonu Arap-İsrail Çatışmasının Kökenleri*. (Çev: Ali Cevat Akkoyunlu). İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Sharp, A. (2008). *David Loyd George, Great Britain*. London: Haus Publishing Ltd.
- Turan, Ö. (2003). *Medeniyetlerin Çatıştığı Nokta Ortadoğu*, İstanbul: Yenişafak Yayınları.
- Umar, Ö. O. (2004). *Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye*. Ankara: ATAM.
- Umar, Ö.O. (2002). Osmanlı Döneminde Yahudiler'in Filistin'e Yerleşme Faaliyetleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12. S. 2. Elazığ. 421-438.
- Waylet, B. and Jackh, E. (2004). *İmparatorluk Stratejileri ve Ortadoğu.*, (Çev: Vedat Atıla).İstanbul: Nemesis Kitaplığı.

Arşiv Vesikaları

HR. SYS. 02885-0000.

HR. SYS. 02446. 00009. 001.

HR. SYS. 02458/00016-002.

HR. SYS. 02637. 00001. 001. 000.

Yayınlanmış Arşiv Vesikaları

HR. SYS-2333/3.(2009). *Osmanlı Belgelerinde Filistin*. İstanbul: T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.

HR. SYS-2333/1. (2009). *Osmanlı Belgelerinde Filistin*. İstanbul. T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.

İ. HUS, 1319. B/2. (2009). *Osmanlı Belgelerinde Filistin*. İstanbul. T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919Parisv01/d272>. Erişim Tarihi: 01.01.2022.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919Parisv03/d61>. Erişim Tarihi: 01.01.2022.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919Parisv04/d9>. Erişim Tarihi: 01.01.2022.

<http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/large/cab-24-24.pdf>. Erişim Tarihi: 01.01.2022.

Gazeteler

Alemdar, 1 Mart 1919.

İkdam, 1 Mart 1919.

İkdam, 31 Mart 1919.

Alemdar, 2 Mart 1919.

Söz, 2 Mart 1919.

Tasvir-i Efkar, 6 Mart 1919.

Yeni Gazete, 10 Mart 1919.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
